

MASARYKOVA UNIVERZITA

Ze2BP_ORP6

**Metody regionální geografie –
regionální taxonomie,
vnitřní struktura regionů**

Obsah přednášky

☒ ***Metody vymezení regionů***

- ☒ Regionalizace
- ☒ Regionální typologie
- ☒ Regionální taxonomie
- ☒ Rajonizace

☒ ***Vnitřní struktura regionů***

- ☒ Homogenní regiony
- ☒ Nodální regiony

Regionální taxonomie

➤ Periodizace

- Uspořádání v čase

➤ Regionální taxonomie

- Uspořádání v prostoru

➤ Klasifikace

- Uspořádání nezávisle na prostoru a čase

Regionalizace

1. **Regionalizace**

- ☒ nebo také individuální regionalizace

2. **Regionální typologie**

- ☒ nebo také typologická regionalizace

- ☒ Obě části spolu velice úzce souvisí.

- ☒ Ze striktně metodologického hlediska navazuje regionální typologie na regionalizaci!

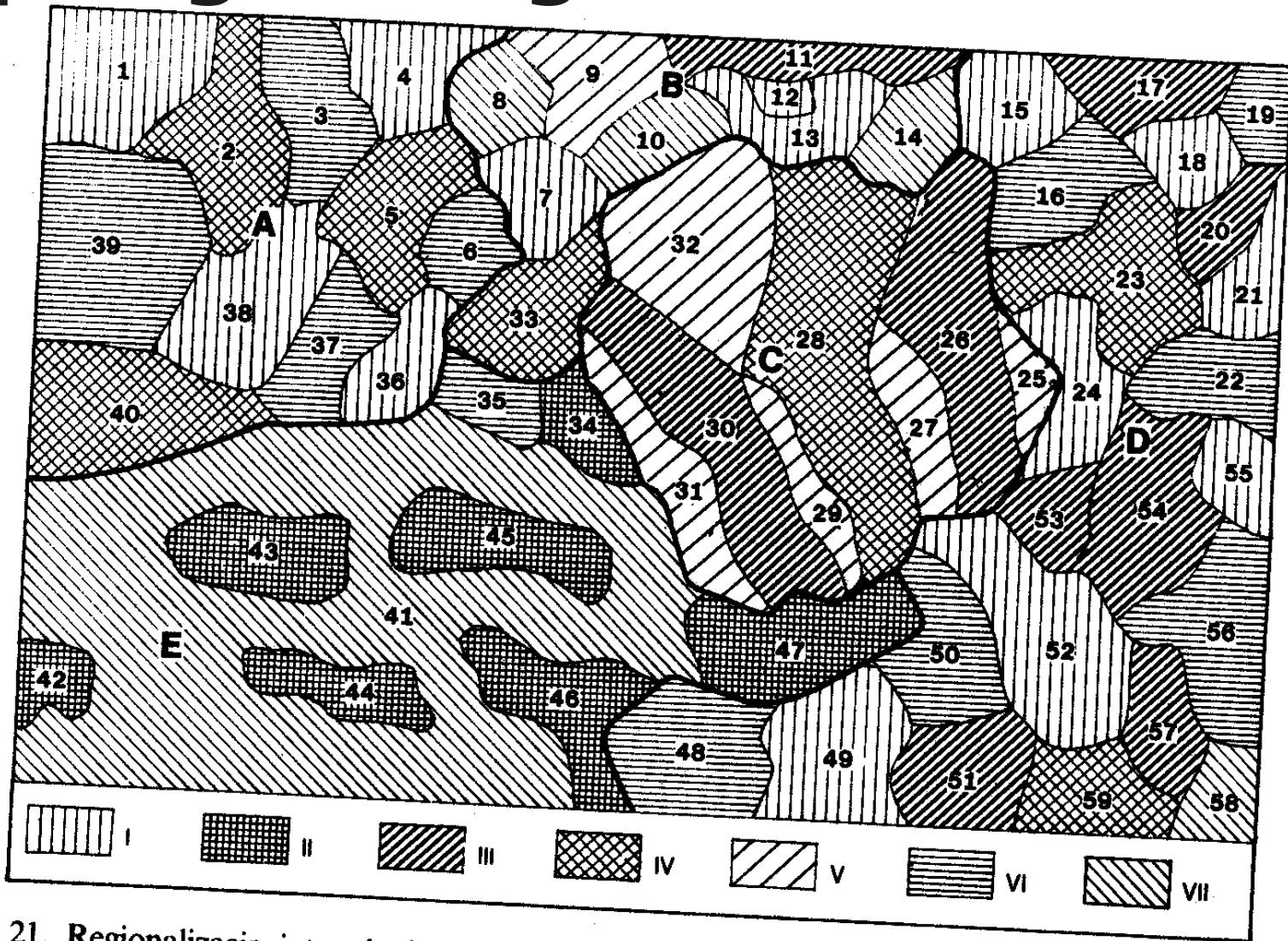
Regionalizace

- Proces **vlastního vymezování regionů** na zvolené hierarchické úrovni.
- **Regionalizace** se zaměřuje na **odlišnosti** v rámci geografické sféry.
- **Regionalizace** má individuálních charakter a identifikuje tedy **individuální regiony**.
- Stupeň vnitřní homogenity výsledné kategorie (třídy) z toho důvodu logicky klesá.

Regionální typologie

- Hledá ***opakující se charakteristiky.***
- Regionální typologie je analogická k obecné klasifikační proceduře, je to tedy proces ***seskupování prostorových jednotek do kategorií*** (tříd) na základě zvolených kritérií.
- ***Regionální typologie*** má typologický charakter a identifikuje tedy ***typologické regiony.***
- Homogenita výsledných kategorií (tříd) je vyšší než v předchozím případě.

Typologie a regionalizace

Rys. 21. Regionalizacja i typologia (wg D.L. Armanda, 1980)

1 — 59 indywidualne jednostki wyjściowe stanowiące przedmiot grupowania (wg D.L. Armanda — jednostki typologiczne); I — VII — typy jednostek wyjściowych (w oryginale rysunku — typy krajobrazu); A — E — jednostki regionalne (w oryginale rysunku — jednostki indywidualne)

Regionalizace

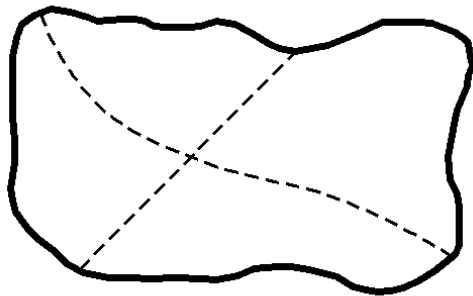
➤ Podle obsahu

- Odvětvová (geomorfologické, zemědělské jednotky....)
- Částečně komplexní (FG, SG regiony)
- Komplexní (komplexní geografické regiony)

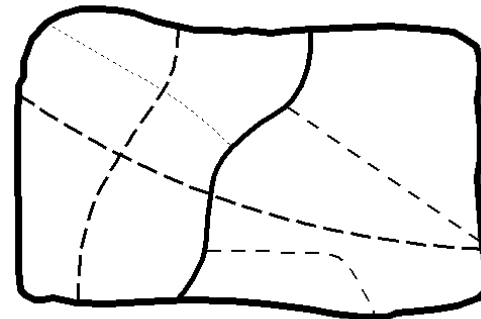
Regionalizace

Podle způsobu klasifikace

- **Nehierarchická** (jednostupňová) – území se člení na základě 1 regionalizačního znaku
- **Hierarchická** (vícestupňová) – území se člení na základě vícero regionalizačních znaků

jednostupňová regionalizace
 — hranice děleného území
 (tj. jednotky nultého řádu)
 - - - - hranice regionů 1. řádu

vícestupňová regionalizace
 — hranice děleného území
 — hranice regionů 1. řádu
 - - - - hranice regionů 2. řádu
 · · · · · hranice regionů 3. řádu
 · · · · · hranice regionů 4. řádu

Regionalizace

➤ Podle postupu

- **Deduktivní** – dělení větších jednotek na menší (teoreticky od celé geografické sféry po topickou dimenzi v případě FG, po mikroregionální dimenzi v případě SG).
- **Induktivní** – slučování menších jednotek ve větší (teoreticky od topické dimenze v případě FG, či od „základní prostorové jednotky“ v případě SG po geografickou sféru).

Regionální taxonomie

- Novější metoda vymezení regionů (Bezák, 1992).
- n prostorových jednotek a p regionalizačních kritérií.
- $1 < k < n$
- Vznik regionálních tříd (taxónů).
- Principy interní homogenity a externí separace.
- ***Jaké regiony vzniknou?***

Regionální taxonomie

➤ Podle formy

➤ **Formální** (pro vymezení homogenních regionů)

➤ $n \times p$ atributů

➤ **Funkční** (pro vymezení nodálních regionů)

➤ $n \times n$ - interakční matice

Rajonizace

- Vymezení regionů dle n atributů.
- Rozdělení podle územních celků počátku.
- Typické pro SG – CR, Zemědělství, Sídla.

Rajonizace CR v ČR

= zařazení regionů / rajony, oblasti / do čtyř kategorií podle vhodnosti pro CR.

- I. - mezinárodní význam (Praha, NP, UNESCO, ZČ lázně)
- II. - národní význam (Říp, hrady , zámky, lázně, CHKO ...)
- III. - oblastní význam (Nechanice, Králův Dvůr, Svitavy ...)
- IV. - lokální význam (kostely, chr.naleziště, městská muzea ...)

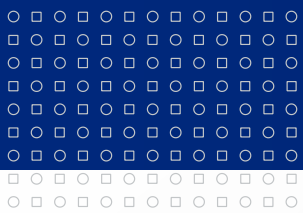
hodnotící faktory - přírodní podmínky (hory, lesy, vodní plochy...)
- výsledky lidské činnosti (kult-hist., lázně, přehrady...)
- vybavenost (ubyt., strav., lanovky, půjčovny, +služby)
- dopravní předpoklady = realizační předpoklady
- negativní faktory (ceny, kriminalita, hmyz, ŽP)

Zonace

- ☐ Vymezení samostatných oblastí – vnitřně homogenních a externě separovaných zón.
- ☐ FG (biomy – zonobiomy, orobiomy, krajina – CHKO, NP).
- ☐ SG (sídla – A. Lösch, W. Isard, doprava – IDS JMK).

Výsledek regionalizace: regiony

- Regionalizační kritérium (znak) by mělo **uvnitř regionu** (či regionální kategorie) být maximálně **homogenní** (v případě nodálních regionů by vnitroregionální integrační procesy měly být maximálně uzavřené).
- Mezi jednotlivými **regiony** (či regionálními kategoriemi) by regionalizační kritérium (znak) mělo být **maximálně odlišné** (v případě nodálních regionů by měly být minimalizovány meziregionální procesy).
- Vymezené regiony** by měly mít určitou **minimální velikost**, která závisí na cílech výzkumu.
- Vymezené regiony** by měly být **skladebné** do vyšších hierarchických úrovní.

Vnitřní struktura regionů

Homogenní regiony

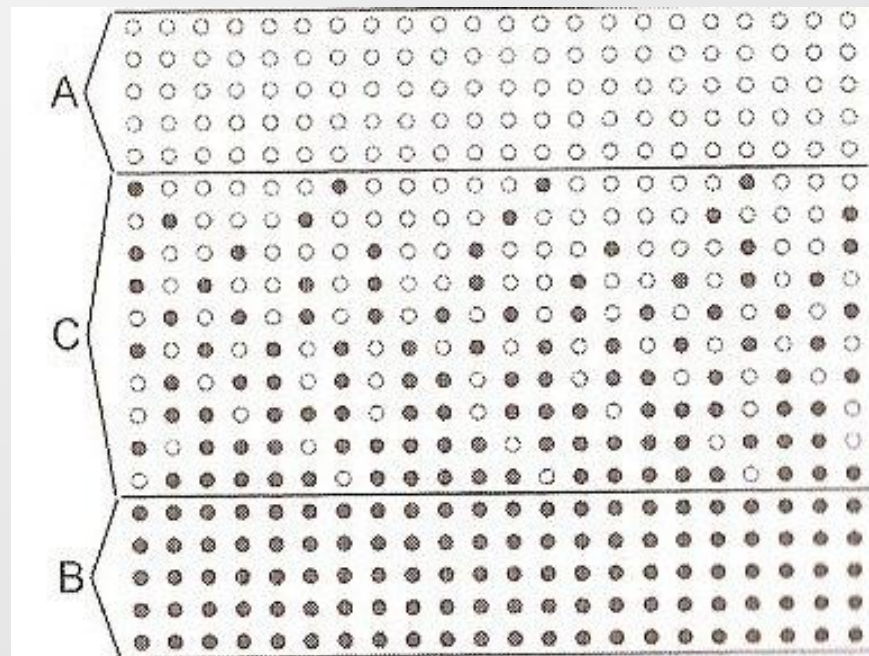
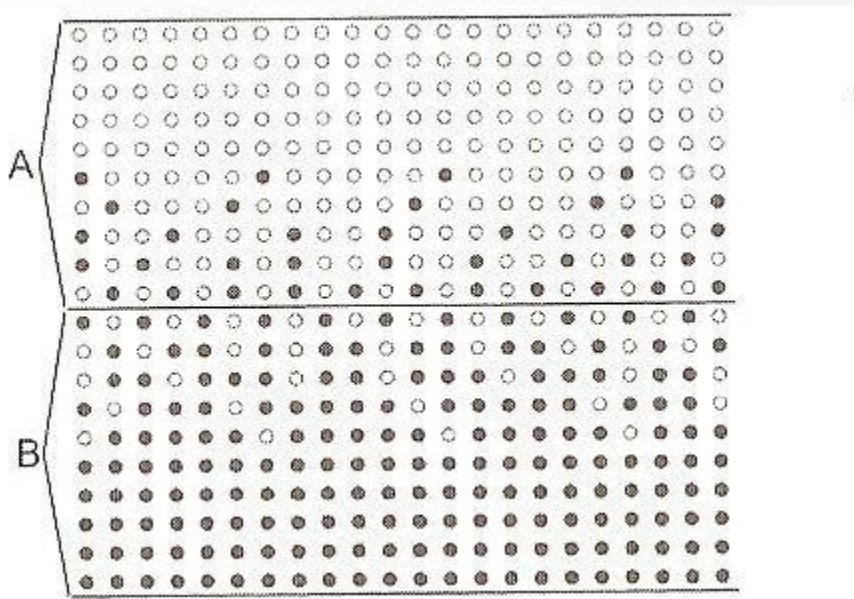
- Regionalizační kritérium platí po celé ploše!
- Vnitřní diferenciací prvků je prakticky zanedbatelná.
- Homogenita klesá:
 - Se vzrůstající hierarchickou úrovní regionu.
 - Se vzrůstajícím počtem kritérií, na jejichž základě je region vymezen.
- *Region má určitou vnitřní strukturu!*

Struktura homogenních regionů

1. Jádrová oblast – platí všechna regionalizační kritéria užitá k vymezení regionu.
 2. Ostatní oblasti – platí pouze některá regionalizační kritéria.
- U homogenních regionů sledujeme především jejich hranice – oddělující jednotlivé regiony.
 - Hranice mohou být – **ostré** nebo **rozvolněné** (tzv. hraniční zóny)
 - **Ostré** – typické v SG (administrativní členění) a člověkem ovlivněných regionů..

Rozvolněné hranice

- Uplatnění v člověkem neovlivněné či málo ovlivněné krajině.

Nodální regiony

- ❖ Regiony jsou vnitřně heterogenní!
- ❖ Skládají se z jádra **regionu** a jeho **zázemí**.
- ❖ Geografické jevy se koncentrují v nodu (jádře) regionu!
- ❖ V ostatních částech regionu jsou rozptýleny.
- ❖ Sledujeme intenzitu vztahů mezi jádrem a jeho zázemím.

Nodální regiony

- ☛ Na základě vazeb mezi jádrem a okolím lze charakterizovat následující strukturu:
1. Jádro regionu (nodus)
 2. Zázemí jádra
 3. Semiperiferní oblasti
 4. Periferní oblasti

Nodální regiony

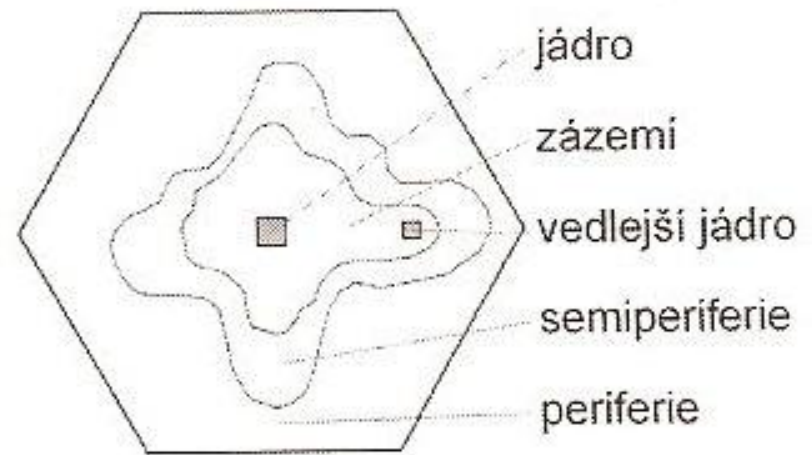
- ❖ **Jádro** – středisko prostorové organizace regionu. Sbíhají se v něm prostorové vazby různého charakteru. Většinou má městský charakter.
- ❖ **Zázemí** – s jádrem je spojeno nejtěsnějšími a nejsilnějšími vazbami a jádro obklopují.
- ❖ **Semiperiferie a periferie** – intenzita prostorových vazeb klesá, někdy až na minimum. Intenzita regionálních vazeb a její pokles je funkcí vzdálenosti (pozor – není však lineární!).

Nodální regiony – ideální a modifikovaný případ

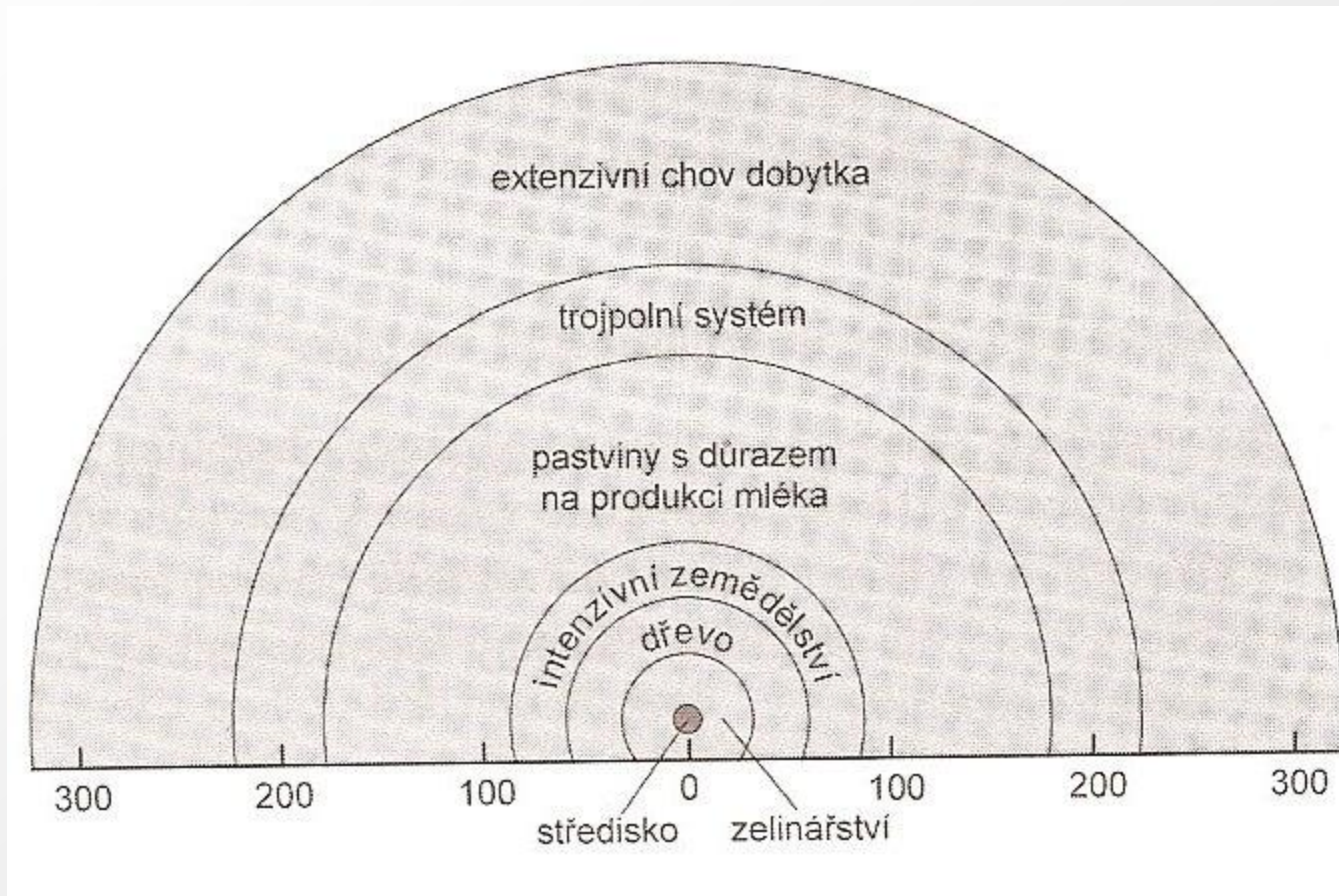
ideální případ

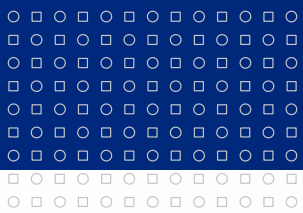

modifikovaný případ

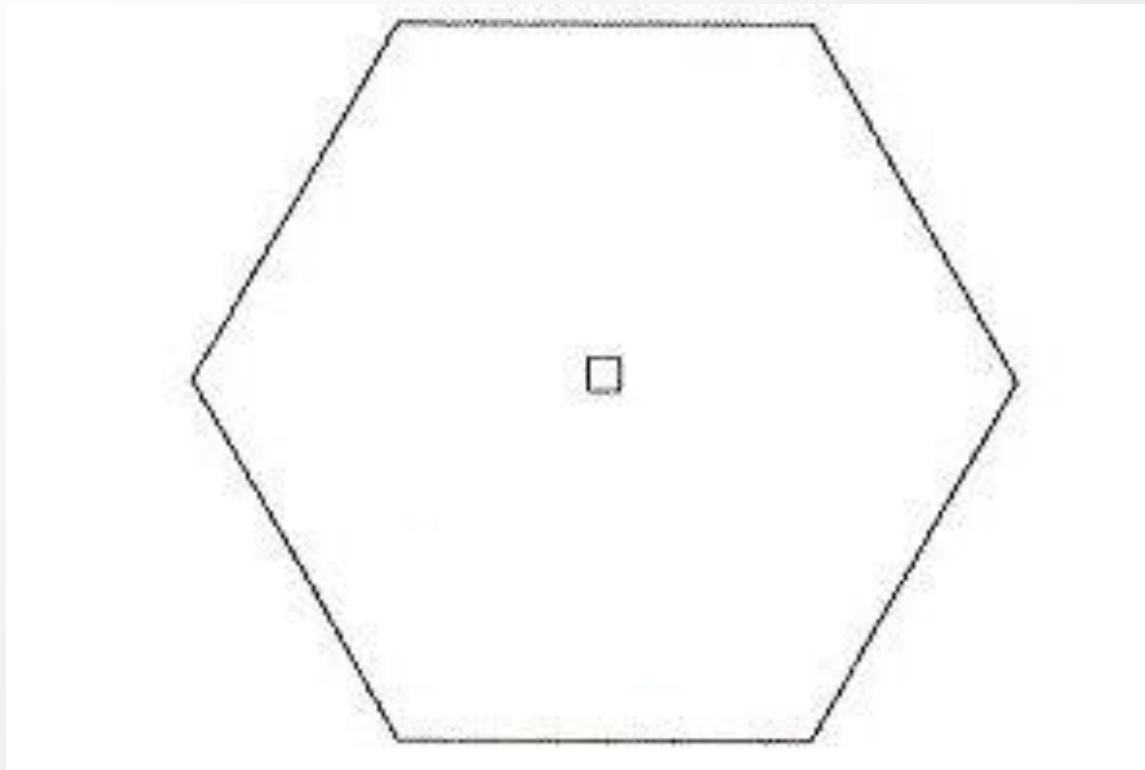

Nodální regiony – J. von Thünenova teorie

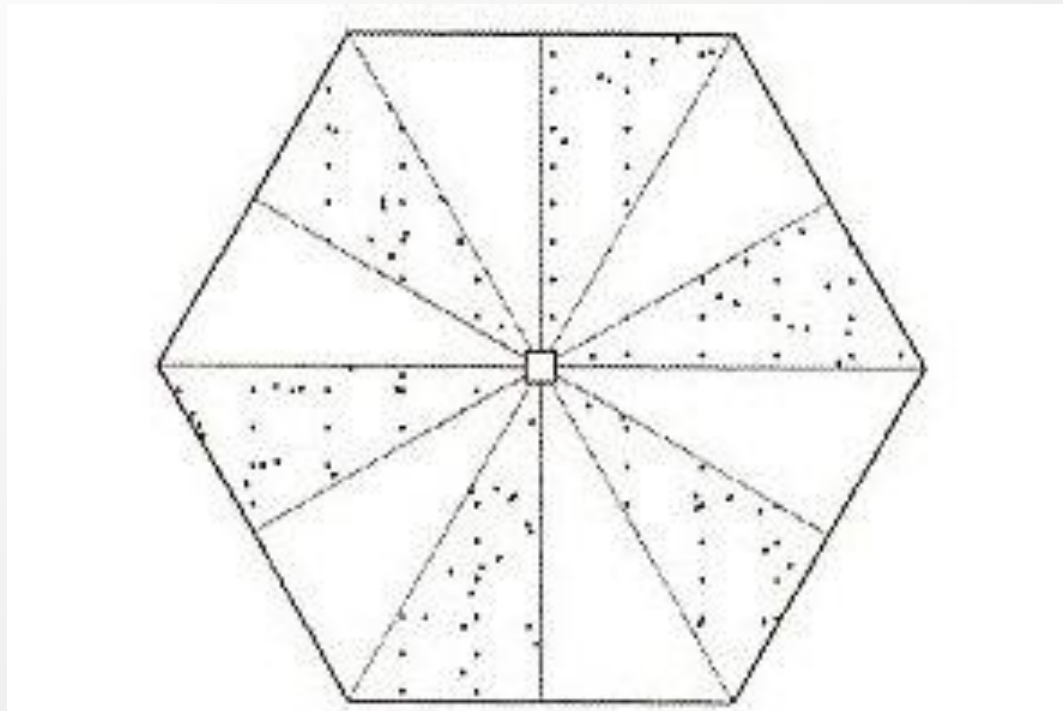

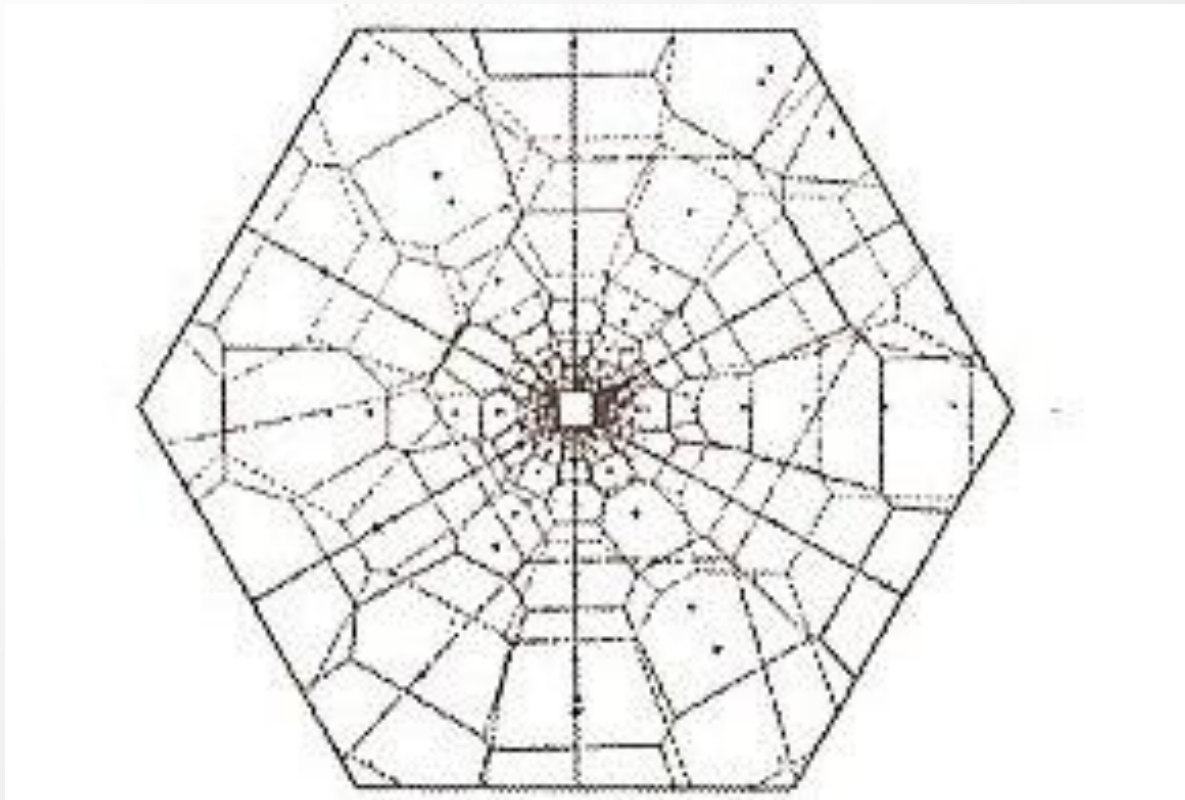
Vývoj nodálních regionů v čase

Vývoj nodálních regionů v čase

Vývoj nodálních regionů v čase

Moderní metody regionální geografie

- ❖ ***Regionální analýza***
- ❖ ***Regionální syntéza***
- ❖ ***Historická metoda***
- ❖ ***Analýza obsahu a textu***
- ❖ ***Metoda sběru informací***

Regionální analýza

- ❏ Není to pouhá analýza, ale komplexní syntetické poznání.
- ❏ Nutný detailní průzkum území!!!

- ❏ **Terénní šetření** – průzkum, dotazníky, fotodokumentace, interview atd.
- ❏ Tzv. „**kabinetní metody**“ – studium podkladů, literatury, leteckých snímků atd.
- ❏ **Kauzální analýza** – odhalení příčin vztahů v regionu.
- ❏ **Funkční analýza** – zjištění funkcí jevů v regionu.
- ❏ **Strukturní analýza** – vnitřní stavba komponentů a prvků v regionu.
- ❏ **Genetická analýza** – vnik a původ sledovaných jevů – dynamika v čase.
- ❏ **Systémová analýza** - zkoumá systémy holistickým přístupem.
- ❏ **Matematické modelování**

Regionální syntéza

- ❖ Komplexní regionalizace x problematika hranic.
- ❖ Možné použít tzv. integraci (Hampl, 1971) – vzájemná závislost a podmíněnost částí v celku. S růstem komplexity se integrace snižuje!
- ❖ **Metoda překrývání analytických map** – stejné měřítko! Mapy se kladou na sebe.
- ❖ **Metoda hlavního komponenta** - hranice 1 složky, která má vedoucí funkci.
- ❖ **Metoda generalizace textu** – vybírání podstatných prvků, faktů a vztahů.
- ❖ **Metoda studia geo komplexů na profilech** – profily se určí na základě studia pramenů a terénního šetření.
- ❖ **Fyzickogeo analýza a Socioekonomická analýza** – skloubením obou map = komplexní nebo typizace území.
- ❖ **Metoda vertikální struktury** – kvantitativní a kvalitativní hodnocení dílčích složek.
- ❖ **Metoda faktorové analýzy v kombinaci s numerickou taxonomií** – sledujeme korelace mezi ukazateli v území.